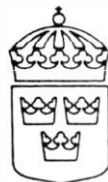


# Motion till riksdagen

1987/88:Fi7

Lars Werner m. fl. (vpk)

med anledning av prop. 1987/88:36 om den ekonomiska politiken på medellång sikt



Mot.  
1987/88  
Fi7

Utgångsläget för den ekonomiska politiken på medellång sikt är enligt regeringen gott, men kan äventyras av det s. k. kostnadsläget. Därmed har man också sagt det väsentliga om långtidsutredningen, (LU) vars centrala tema är de två modellerna för hur kostnadsläget kan utvecklas.

Inledningsvis nämner man ett antal viktiga – men sett ur ett vidare perspektiv – alltför begränsade målsättningar. Man kan med fog påstå att propositionen i stort sett redovisar en förnöjsamhet med dagens utveckling och att de förslag som presenteras i propositionen i stort sett innebär en fortsättning av den politik som kommit att kallas den "tredje vägen" men som i allt väsentligt är en "kapitalets väg".

En stor brist i såväl LU som regeringens proposition är att den inte försöker diskutera vilka målsättningar eller behov som bör ställas i förgrunden vid en omdaning av samhället. Man får intrycket av att regeringen anser sig i stort sett färdig med samhällsbygget och att de ofullkomligheter som trots detta består är sådant som löses främst via fortsatt återhållsam lönepolitik och därmed framläppande av stora vinster.

Att en starkt begränsad löneutveckling är huvudmålet framgår också av att regeringen i samband med den nu aktuella propositionen kommer med ett extra "paket" vars huvudingrediens är ett förslag om s. k. cash limit för den statliga sektorn.

Ett system som sätter ett lönetak på 4 %, dvs. nära det lägre målet i LU. Löneutvecklingen sätts därmed före en rad andra viktiga mål för den ekonomiska politiken.

Långtidsutredningen, som propositionen utgår från, menar att en tillväxt i ekonomin om 2,5 % bör vara fullt rimlig. Samtidigt hävdar man att en dämpad tillväxt inom den offentliga sektorn är nödvändig, bl. a. för att – som man senare säger – finansiera fortsatt utbyggnad av främst industrin.

Enligt vår mening – vilken utförligare redovisas nedan – är detta synsätt förenklat och felaktigt. För att finansiera den offentliga sektorn krävs bl. a. ökande löner på vinsternas bekostnad och åtgärder mot de ökande spekulativa inslagen i ekonomi.

En ökad investeringsstyrning riktad både mot den inhemska produktionen och mot vissa utsatta regioner är åtgärder som i sig genererar ökad tillväxt och därmed ökade möjligheter att finansiera den gemensamma sektorn. Den gemensamma sektorns socialt viktigaste delar ger dessutom självt ett bidrag till den ekonomiska tillväxten, både på kort och lång sikt, och i vissa fall är dess tillväxt att betrakta som långsiktiga och samhällsekonomiskt mycket lönsamma investeringar.

LU:s försök att mäta effektiviteten inom den offentliga sektorn har ifrågasatts av flera tunga remissinstanser. Självfallet kan inte effektiviteten mätas utan att de sociala och politiska målen tillmäts avgörande betydelse. Dessa "mjukvärden" torde svårligen låta sig mätas efter teoretiska modeller eller beräkningar.

Obalanserna på arbetsmarknaden, med brist på viss arbetskraft, överhettade regioner och tilltagande problem för ungdomar och äldre nämns i referatet av LU, utan att dessa problem får tillräcklig tyngd i riktlinjerna som sedan regeringen redovisar i propositionen. Inte heller berörs det faktum att vi lever i ett klassamhälle, och de skillnader som finns i levnadsförhållanden bakom de statistiska redovisningarna.

Maktfrågor, och ägandets roll för den framtida samhällsutvecklingen berörs inte heller, utan man diskuterar på ett klasslöst sätt förutsättningarna för den ekonomiska politiken. De stora förskjutningar som skett under 1980-talet, med en stark förskjutning av förmögenheter från det offentliga till det privata, och från lågavlönade till de välsituerade och förmögna, berörs inte mer än som antydningar om fördelningspolitiska problem.

Tillväxten av spekulationsekonomin och de starkt ökande utlandsinvesteringarna är exempel på fakta som bort behandlas utförligt både i förutsättningarna för ekonomisk politik och på åtgärdssidan i regeringens riktlinjer.

Än mindre behandlas kapitalismens möjligheter att över huvud taget fungera för de uppställda målen. Det kan å sin sida bero dels på att regeringen inte ifrågasätter kapitalismen som system eller ens dess utmanande verkningar i dagens Sverige, dels kan det naturligtvis bero på att man inte anser sig behöva ifrågasätta kapitalmakten ens i ett längre perspektiv.

## Ekonomisk politik för arbete, rättvisa och välfärd

Ekonomisk politik är i ett klassamhälle alltid klassbetingad. Det finns ingen neutral ekonomisk politik eller någon i vetenskaplig mening "riktig" sådan, som är bra för "oss alla".

Varje ekonomisk-politisk åtgärd gynnar eller missgynnar, befäster eller försvagar en viss samhällsklass gentemot en annan. Varje självständig arbetarrörelse har som uppgift att med den ekonomiska politikens hjälp främja de breda folklagrens allmänna levnadsvillkor och stödja dem gentemot den härskande klassen och dess etablisseman. Varje socialistisk arbetarrörelse har därutöver som uppgift att infoga denna strävan i en långsiktig strategi för att i grunden förändra samhället och befria de hittills underordnade människorna från fåtalsvälde, för att i stället göra dem till den stora maktfaktorn i samhället.

Kapitalismen är till sin karaktär ett system av sociala motsättningar och ekonomiska obalanser. Ägandet av produktionsmedel är skilt från arbetet. Någras privilegierade och ledande ställning förutsätter flertalets underordning. Klyftan mellan produktion och avsättning underhåller en ständig rörelse bort från jämviktslägen och utlöser periodiska kriser. Kapitalets ständiga angrepp mot lönerna slår mot dess egen cirkulationsprocess och tillväxt. Tendensen till överackumulation av kapital är ständigt närvarande. De enskilda ägarnas och ägargruppernas handlande saknar samband med

ekonomins och samhällets helhet. Kapitalets tillväxtprocess sker därför till priset av människans främlingskap och naturens förstörelse. Kampen mellan kapitalen på det kommersiella fältet har en skärpning av den sociala ojämlikheten och utslagningen som konsekvens.

Mot. 1987/88

Fi7

## Den ekonomiska politikens mål

Regeringen har för den medellånga ekonomiska politiken satt följande mål: *Full sysselsättning, jämn fördelning av levnadsstandard, regional balans, låga pris- och kostnadsökningar*, vilka alla skall främjas av en god ekonomisk tillväxt.

Utöver dessa mål, som beskrivs i propositionen, anser vänsterpartiet kommunisterna att sådana mål som *ekonomisk demokrati, ekologisk balans, jämställdhet mellan könen, internationell solidaritet och en ökad ekonomisk självständighet* för landet bör gälla som mål för den ekonomiska politiken.

Utän att rangordna målsättningarna i sig står det klart att de flesta ekonomisk-politiska mål är avhängiga frågan om ekonomisk demokrati, dvs. frågan om ägande och makt över produktionsmedlen och finansiella tillgångar är avgörande. På samma sätt är kampen för den ökade självständigheten, som innebär minskat beroende av de transnationella bolagen och en på olika länder mera fördelad handel, av största vikt för ett litet land som vårt.

Därutöver är det naturligtvis så – som det sägs i propositionen – att det kan vara svårt att rangordna de ekonomisk-politiska målen, eftersom de *betingar varandra*. Följande resonemang kring detta problem kan dock föras:

Full sysselsättning och därav jämnare fördelning av levnadsstandarden kan inte uppnås så länge de regionala skillnaderna förstärks. De regionala problemen kan å sin sida inte lösas förrän man skapar arbete i de utsatta regionerna. Detta prioriteringsresonemang för hela tiden tillbaka till den ekonomiska makten och hur den utövas och av vem. I dag härskar kapitalägarna oinskränkt över hur vinsterna används för den framtida utvecklingen. De gör prioriteringar som många gånger är vitt skilda från de samhällsekonomiska målsättningar som ter sig både nödvändiga och naturliga.

De målsättningar som regeringen satt upp kräver, om de ges ett reellt innehåll, ingrepp mot kapitalmakten. Självfallet gäller detsamma i än högre grad om de mål som vpk ovan kompletterar med skall uppnås.

## Bryt storfinansens makt och dess ideologiska hegemoni

Ovan angivna mål kan svårligen genomföras utan att man angriper kapitalmakten. Varje angrepp mot den orättvisa fördelningspolitiken eller den svällande spekulationsekonomin kommer att medföra hårt motstånd från den som hittills berikat sig på den ekonomiska utvecklingen.

Ett första steg i en demokratisering av ekonomin är därför att nationalisera affärsbanker, investmentbolag, kreditinstitut och försäkringsbolag, samtidigt som nya instrument för demokratisk styrning och kontroll av samhällets

ekonomiska flöden skapas. På så sätt kan en större del av samhällsekonomin förenas med den socialistiska arbetarpolitik som med nödvändighet måste föras för att utveckla en positiv framtid för hela landets befolkning.

Mot. 1987/88

Fi7

## Ökad solidaritet – minskat beroende

En ekonomisk strategi för framtiden måste innefatta åtgärder för att öka solidariteten med de utsugna folken i tredje världen. Vi kan bidra till en ekonomisk utveckling där, samtidigt som vi minskar vårt eget starka beroende av de transnationella kapitalistiska företagen och den imperialistiska strategin främst dirigerad från USA.

Genom samarbete med utvecklingsländer, genom ökat bistånd och genom en bättre länderspridning av handeln kan den svenska ekonomins sårbarhet minskas och beredskapen inför kommande ekonomiska kriser förbättras. Det ensidiga beroendet av de starkaste kapitalistiska länderna som handelspartners försvårar för vårt land att föra en nationellt oberoende ekonomisk politik. En ytterligare anpassning till EG på EG:s villkor kommer att förstärka detta beroende.

En socialistisk arbetarpolitik måste motverka transnationalisering och industriutflyttning som en följd av den internationella kapitalistiska arbetsdelningen. En nationellt oberoende ekonomisk politik kan inte, i sådan grad som nu, tillåtas bygga hela sin ekonomiska strategi på att gå segrande fram i det "handelskrig" om marknadsandelar som nu utspelas.

Detta handelskrig bedrivs, samtidigt som de fattiga länderna blir allt fattigare och en omfördelning av rikedomar från de fattigaste till de rika sker inom de utvecklade industriländerna och mellan de fattiga länderna och de rika industriländerna. Det utvecklas nu ett starkt motsatsförhållande mellan USA, EG och Japan, där stora förmögenheter byter ägare.

## Ekologi och arbete

Miljöfrågorna tas upp mycket marginellt i regeringens proposition. Bl. a. sägs att en ökad produktion till priset av en försämrad miljö innebär minskad välfärd för många människor. Detta instämmer vpk naturligtvis i. Den rovdrift på naturen som den kapitalistiska produktionsordningen står för har förorsakat samhället enorma förluster. Om inte produktionen förändras så att den står i samklang med naturen går vi mot en katastrof. Det är hög tid att införa ett nytt synsätt när det gäller sambandet mellan sysselsättning och miljö. Dessa intressen står inte i motsats till varandra – tvärtom ger miljöförbättringar många jobb. Miljöförstörelsen är ett hot mot sysselsättningen.

Vpk anser att en god miljö skall placeras in som en av de viktigaste målsättningarna för den ekonomiska politiken. Detta mål behöver inte alls sättas i motsatsförhållande till ökad tillväxt. Den tekniska utvecklingen ger oss tvärtom möjligheter att skapa det goda samhället. Ett modernt samhälle måste inte vara förknippat med naturskövling och ekologiska kriser. Ökad insikt om miljövärdena kan användas för att inrikta politiken på sparsamhet med råvaror och energi och produktionsprocesser som i alla led bygger på

hänsyn till människor och miljö. I ett samhällsekonomiskt perspektiv är en ekologiskt inriktad ekonomi den mest lönsamma. Insikt om att jorden inte är någon engångsartikel måste lära oss att bruka naturens resurser utan att förbruka dem.

I den rapport som Brundtland-kommissionen upprättat på FN:s uppdrag skrivs bl. a: "Det är nu vi genom en positiv förvaltning av naturresurserna kan lägga grunden för en varaktig ekonomisk och social framgång som säkrar mänsklighetens möjligheter till att överleva." I rapporten föreslås också att regeringarna direkt skall börja planera för en utveckling som både är ekonomiskt och ekologiskt bärkraftig. Hela rapporten utmynnar i en uppmaning till handling. De närmaste tio åren är avgörande för att kunna vända den nuvarande utvecklingen, där det internationella ekonomiska systemet snarare ökar än minskar olikheterna mellan nationerna och snarare ökar än minskar antalet fattiga och svältande människor i världen. Sverige kan spela en viktig roll i ett sådant förändringsarbete.

Detta synsätt måste enligt vpk:s mening präglade alla ekonomisk-politiska förslag.

## Arbete åt alla – rättvis fördelning – regional balans

I propositionen sägs följande: "Om något skall sägas vara den ekonomiska politikens huvuduppgift, så är det att pressa tillbaka arbetslösheten och att göra det på ett sådant sätt att sysselsättningen också tryggas på längre sikt." Vidare: "Också målen om jämn fördelning av levnadsstandarden och regional balans tillmäts den allra största betydelse av regeringen."

Vi håller med om att dessa mål är mycket viktiga och att den ekonomiska politiken bör främja dessa.

Enligt vår mening räcker det dock inte med de åtgärder, eller kanske hellre man skall säga den "inriktning", som redovisas i propositionen. Där förutsätts ju i stort sett att den gällande politiken skall förlängas, trots att främst det fördelningspolitiska resultatet och den regionala utvecklingen måste kritiseras. Arbetslöshetssiffrorna har minskat, men där kvarstår stora regionala skillnader och skillnader mellan generationer som inte kan accepteras. De verkliga problemen vad gäller sysselsättningen är väsentligen större än vad den genomsnittliga redovisningen ger vid handen. Den könsuppdelade arbetsmarknaden, där kvinnorna är förlorarna med lägre löner och mycket deltidsarbete, syns inte heller i dessa generella siffror.

Ett industrialiseringsprogram med inriktning mot ny teknik som kan frigöra landet ur USA:s politisk-ekonomiska grepp, omfattande satsningar på utveckling av kärnkraften, utbyggnad av kommunikationer, satsningar inom den offentliga sektorns viktiga och samtidigt så eftersatta områden är naturliga delar av en strategi både för arbete, rättvisa, välfärd och jämställdhet. De regionala behoven samt ungdomens arbetslöshets-, utbildnings- och bostadssituation bör därvid komma i centrum.

Vidare kan den överdrivna fixeringen vid exportledd tillväxt tonas ned till förmån för en utveckling av den inhemska marknaden och efterfrågan. Därigenom ges en bättre långsiktig utveckling. Den efterfrågan som en utvecklad och blomstrande gemensam sektor innebär är dessutom i högre

grad riktad mot inhemsk produktion av varor och tjänster än efterfrågan av t. ex. konsumtionsvaror och bilar.

I detta sammanhang är det skäl att nämna att den ökande internationaliseringen av produktionen innebär att viktiga nyckelbranscher i den svenska industrin är förhållandevis starkt importberoende vad gäller insatsvaror. Detta bör uppmärksammas, samtidigt som mycket kan göras för att förädla de inhemska råvarorna före export.

Ökade inslag av planmässighet och investeringsstyrning är nödvändiga. Den utveckling som surfat på den innevarande högkonjunkturen kan snabbt bytas till sin motsats. Den i dagarna aktuella sänkningen av aktiekurserna har medfört att allt fler börjar tala om recession inom ekonomin, trots att det egentligen mest rör sig om en korrigerig av orimliga spekulationskurser. Spekulanternas förväntningar påverkar också den vanliga konsumentens handlande och får därför följeffekter med t. ex. återhållen konsumtion.

Att lågkonjunkturer avlöser bättre tider är naturligtvis inte okänt för någon, men ju större plats denna spekulationsekonomi får, och ju längre den fjärrar sig från en verklig underliggande ekonomisk utveckling, desto snabbare och hårdare slår mekanismerna tillbaka. Då drabbas främst de vanliga löntagare som efter lång tid av reallönesänkning inte kunnat bygga upp några reserver utan i stället kanske skuldsatt sig.

Kapitalismen utvecklas cykliskt mellan hög- och lågkonjunktur. Det finns kvarstående problem trots den långa utdragna högkonjunktur som vi haft. Detta visar att det behövs offensiva åtgärder för att kunna möta en nedgång, som rimligen kommer under den tid som propositionen behandlar, dvs. fem-tio år. Särskilt som den svenska ekonomin under 1980-talet i ökande grad har internationaliserats och öppnats för fullt genomslag av kriser i de länder mot vilka ekonomin är vänd, dvs. de starka kapitalistiska länderna med USA, EG och de nordiska länderna som dominerande handelspartners. Men, som tidigare nämnts, regeringspropositionen rider på en rådande utveckling och visar inte fram vare sig beredskap inför kommande problem eller handlingsalternativ.

Preciserade program för de områden som ovan nämnts bör framställas och genomföras/inledas under den medellånga perioden. En förkortning av arbetsdagen, som förutom med inslag av arbetsskapande element också är en mycket viktig jämställdhets- och livskvalitetsfråga, bör också genomföras.

## Höjda löner på vinsternas bekostnad

Eftersom det övergripande temat i såväl LU som i propositionen är kostnadsutvecklingen, hamnar lönefrågorna och därmed hängande ekonomisk utveckling i centrum för regeringens politik.

Löne- och prisutvecklingen diskuteras, ibland kostnadsutvecklingen, men sällan något om den enorma vinstutvecklingen. Återhållsamma lönekrav har möjliggjort stora vinster, som efter hand har samlats hos kapitalägarna och nu under de senare åren medverkat till att driva upp aktiekurserna. Vinsterna har också använts för investering i allehanda spekulationsobjekt. På så sätt har det ackumulerade kapitalet kommit att driva upp bl. a. priserna på fastigheter och därmed hyrorna för bostäder och butiker, vilket i sin tur

urholkat reallönerna. Mat och hyra är de kostnader som ökat mest under lång tid. Inflationen har drabbat dem värst som har låga löner och därmed stor andel av sina utgifter för dessa vardagliga ändamål.

Den ekonomisk-politiska inriktningen som föreslås i propositionen innebär som tidigare sagts en fortsättning på denna väg. Någon omfördelning mellan arbete och kapital diskuteras inte. Detta är en i grunden orättfärdig politik. I stället är det enligt vår uppfattning hög tid att öka utrymmet för löneökningar för de sämst avlönade på arbetsmarknaden och göra något åt de generellt lägre kvinnolönerna. Produktivets-, effektivitets- och vinstutvecklingen är sådan att det är nödvändigt med en omfördelning. Den ekonomiska politiken måste skapa förutsättningar för att främst de lågavlönade arbetarna i väsentlig grad skall kunna börja återta reallönepörluster som de förlorat under de senaste tio åren.

En omfördelning från kapital till arbete, som ökade löner på vinsternas bekostnad innebär, ger även ett ökat skatteunderlag. Därför är ökade löner i den privata sektorn en av förutsättningarna för att de offentliganställda skall få rättvisa löner.

Det cash limit-system som i annat sammanhang föreslås men som väl ansluter till LU:s resonemang om nödvändigheten av ett lågalternativ, innebär att regeringen genom diktat fastställer löneutrymmet. Överskridanden skall klaras genom "rationaliseringar", dvs. i förekommande fall också personalminskningar, nedskärningar eller begränsningar av verksamhet. Innebörden av detta blir att regeringen skjuter över ansvaret för beslut om nedskärningar på de anställda och deras fackföreningar, samtidigt som den fria förhandlingsrätten sätts ur spel och likalönsprincipen trängs undan. Regeringen sätter genom denna åtgärd en ytterligare press på de anställda inom den gemensamma sektorn utöver den press som redan bristande resurser ger.

Införandet av ett cash limit-system innebär som nämnts att den fria förhandlingsrätten i stort sett sätts ur spel. Dessutom kommer detta system att leda till en decentralisering av avtalsrörelsen praktiskt taget ända ner till enhetsnivå på myndigheterna.

I stället borde regeringen lägga fram ett förslag om beskattning av bolags- och spekulationsvinster som kan medverka till att utveckla den gemensamma sektorn på så sätt som en bred allmänhet nu anser nödvändig.

De eftersläpningar inom främst skola, vård-omsorg, kultur, våghållning etc. som blivit resultatet av den tredje vägens politik kan inte rimligtvis få fortsätta i det tidsperspektiv som propositionen behandlar. Det är enligt vår mening hög tid för ett *kvalitativt språng* framåt för den offentliga sektorn.

Den rädsla för en rättvis lönepolitik som vägleder regeringen skall ställas mot det faktum att vinsterna är höga och att det svenska näringslivet är mycket effektivt. De svenska energipriserna är i jämförelse med viktiga konkurrentländer låga. Utnyttjandet av ny teknik och robotisering har nått förhållandevis långt i vårt land.

En framåtsyftande ekonomisk politik som bearbetar dessa fakta och förhållanden kan minska fixeringen vid löneutvecklingen som kostnadsdrivande. Lön, pris och *profit* och långsiktig ekonomisk politik hör samman på ett sätt som ofta kommer i skymundan, därför att regeringen i långa stycken

svalt den borgerliga propagandan om arbete som en "kostnad" och den gemensamma sektorn som något vi skall satsa på när vi får "råd".

Mot. 1987/88  
Fi7

## Den offentliga sektorn

Vid sidan av tanken om låga löner och höga vinster som medel för den långsiktiga ekonomiska politiken förekommer ett omfattande resonemang angående den offentliga sektorns tillväxt i propositionen. Enligt regeringen måste densamma stå tillbaka för att vi skall kunna finansiera en utbyggnad av industrin – ett tänkesätt som ärvt från avgångna borgerliga budget- och ekonomiministrar. Tänkesättet är märkligt mot bakgrund av att det alls inte saknats medel för investeringar inom industrin utan snarare tvärtom. Problemet är bara det att dessa medel i alltför hög grad använts till att spekulera i fastigheter, valutor, aktieoptioner och aktier i stället för till investeringar och därmed ingå i den underliggande verkliga ekonomin som är de lönearbetandes vardag.

Enligt LU kan den offentliga verksamheten inte tillåtas öka mer än 1 % per år. Detta räcker inte ens för att behålla nuvarande standard med tanke på kommande befolkningsförändringar. I remissyttrandena varnas för att en sådan begränsning hotar den offentliga sektorns generella karaktär. Resurserna kommer inte att räcka till för alla som behöver sjukvård, barnomsorg m. m. Genom att strama åt den gemensamma sektorn bäddar man för privatisering, vilket leder till stora orättvisor och försämrad allmän service.

## Effektivitet – vad är det?

Den offentliga sektorn har under senare år mer och mer övertagit det privata näringslivets organisationsformer. Trots de fundamentala skillnader som ligger i produktionen för maximal vinst eller i verksamhet för att tillgodose mänskliga behov införs likartade effektivitetsmått. Det borde vara en självklarhet att tillverkningen av exempelvis dammsugare eller plastpåsar inte kan mätas med samma mått som exempelvis vård av sjuka människor, vilket är betydligt mer komplicerat och kräver helt andra kvaliteter än vid varuproduktion.

I LU har man använt sig av enkla kvantitativa mått – exempelvis antal patienter och antal patientbesök – och kommit fram till att produktiviteten faller inom sjukvården. Trots en kompakt kritik mot mätmetoderna avvisas inte det hela i propositionen utan anses utgöra en väsentlig utgångspunkt för att förbättra produktiviteten i offentlig sektor. Vpk instämmer i den massiva kritik som framkommit i remissyttrandena. Effektiviteten måste i stället analyseras utifrån hur man lyckas uppnå målsättningen med den offentliga verksamheten. Sjukvården t. ex. bör naturligtvis mätas efter hur bra den lyckas med att bota människor, hur tillgänglig den är för människor som behöver hjälp osv. I ett effektivitetsmått bör också vägas in hur bra man lyckas med information och åtgärder för att förebygga ohälsa – en faktor som inte alls medräknas i LU:s mätmetoder men som på sikt är den viktigaste både ur samhällets och människornas perspektiv.

Om motsvarande mätmetoder skulle användas inom polisväsendet, vilket

man av någon anledning inte försökt med, skulle effektiviteten mätas i hur många lagöverträdare som tillfångatas. I stället skall polisen naturligtvis bedömas utifrån hur bra man lyckas upprätthålla ordningen utan att ta till mer våld än nöden kräver.

## Skattetrycket

En utgångspunkt i regeringens förslag är att skattetrycket inte skall stiga. Det låter sig sägas och kan i och för sig vara sympatiskt. Viktigt är dock att studera vilka möjligheter som finns att *omfördela* skattetrycket på ett mer rättvist sätt samtidigt som mer pengar flyter in för utveckling av den offentliga sektorn.

Vid en sådan genomgång är det rimligt att redovisa nuläget, dvs. hur de olika skatteinkomsterna fördelar sig efter inkomstlag. För 1987 beräknas inkomsterna bli följande (miljarder kronor): Statlig inkomstskatt 54,3, kommunal inkomstskatt 143,1, moms 71,0, varav en tredjedel från matskatten, bolag och banker m. m. 19,5, förmögenhet 1,9, arvs- och gåvoskatt 1,3 miljarder kronor. Därutöver inkommer 65 miljarder från skatt på alkohol, tobak, energi, bensin, fordon, egendom etc.

Av detta framgår att det tyngsta lasset dras av kommunalskatterna som är ca 30 % av inkomsten oavsett hög eller låg inkomst. De utgör ca 40 % av de totala skatterna. Den statliga inkomstskatten, som är progressiv och alltså skall vara inkomstutjämnande, utgörs av endast 15 % eller en sjundedel av alla skatter. För tio år sedan var den nära en tredjedel. Den utjämnande delen i beskattningen har alltså sjunkit kraftigt sedan mitten av 1970-talet. Orsaken är främst beslut av borgerliga majoriteter och socialdemokratiska tillsammans med folkpartiet och centern.

Skatten på kapital och spekulation är mycket lägre än skatten på arbete. Detta är helt oacceptabelt. Andelen skatt på förmögenheter, arv och gåvor är mindre än 1 % av de totala skatterna, medan bolag och bankernas skatter utgör ca 5 %. Här visas med all önskvärd tydlighet att det "finns mycket att göra".

Det som måste vara avgörande för hur mycket skatt som totalt skall tas ut är *vilka behov som skall täckas*. Vill vi ha ett bra utbyggt socialt system med allt vad det innebär får kostnaderna för detta bestämma skattemängden. Utbildning, kollektivtrafik etc. i samhällelig regi skall också betalas med skattemedel enligt vår mening och måste därför också påverka skatteuttaget. Låt vara att vi vill ha en annan fördelning.

En omfördelad och mer rättvis beskattning torde vara en reell möjlighet om viljan finns. Särskilt som man behandlar den ekonomiska politiken på sikt. Ett införande av produktionsskatt som minskar trycket på inkomstskatterna och en sänkning av främst matmomsen är delar av en skatteförändring som bör främjas. Ökad beskattning av kapital, förmögenheter och transaktioner samt minskade underskottsavdrag för annat än bostadsändamål bör också ingå i ett förändrat skattesystem. För den gemensamma sektorns del anser vi att en tillväxt om 3 % årligen är ett minimum för att restaurera sektorns mest utsatta delar och på så vis motsvara samhällets krav på densamma. Detta utesluter inte omprioriteringar eller förändringar/rationiseringar men måste som ovan sagts utformas utifrån de behov som skall

tillfredsställas och inte utifrån ett bestämt ekonomiskt tak eller en på förhand bestämd skattenivå.

Mot. 1987/88  
Fi7

## Kredit- och valutapolitiken

Som tidigare berörts anser vi det vara nödvändigt med åtgärder som begränsar utlandsinvesteringarna och som motverkar att kreditpolitiken öppnas helt för marknadskrafterna.

Det kan inte ligga i arbetarrörelsens långsiktiga mål att släppa fri såväl kapitalrörelser som kreditgivningen till enskilt avgörande hos dem som behärskar kapital och finansiella tillgångar.

De liberaliseringar av valutaregleringen som gjorts under 1980-talet bör återtå. Valutaregleringen skall enligt vår mening därutöver skäpas och ränteregleringen på kreditmarknaden återinföras. Kraftiga åtgärder för att kunna kontrollera och reglera den grå och svarta kreditgivningen, som ofta sker till höga eller ockerräntor, är ett viktigt samhällsintresse, inte minst ur fördelningspolitik synpunkt.

## Bostadspolitiken

Det finns, som framhålls i propositionen, anledning att beröra bostadspolitiken då man diskuterar den ekonomiska politiken.

Samhällets bostadsstöd har minskat kraftigt under senare år. realt sett. Bostadssubventionerna är betydligt lägre än de var för fem år sedan räknat i fast penningvärde. Av den totala konsumtionen har hyrorna, framför allt i nya bostäder, ökat mer än den allmänna prisnivån, och boendekostnaderna utgör den största budgetposten för många hushåll.

Barnfamiljer och andra hushåll med låga inkomster, ungdomar, invandrade, ensamstående, äldre och handikappade har drabbats hårdast och allt fler har fått söka socialbidrag för att klara hyran. Samtidigt har realinkomsten sjunkit och bostadsbidragen urholkats. Trots den omfattande bostadsbrist som fanns redan 1984–1985 har bostadsproduktionen fortsatt att minska, och för första gången på årtionden var antalet nyproducerade lägenheter mindre än 30 000 under 1986. Byggnadskostnaderna har ökat mycket kraftigt och utgör ett av de största problemen liksom den våldsamma prisutvecklingen på bostadsrätter, som inte har något med fastigheternas eller lägenheter- nas värde att göra.

Boendekostnadernas betydelse för de enskilda hushållens ekonomi och för att hålla inflationen nere gör att samhällets subventioner inte kan minskas utan måste ökas. Det är nödvändigt att nu begränsa och stoppa nya hyreshöjningar, framför allt i nya och ombyggda hus.

I riktlinjer för de kommande årens bostadspolitik måste enligt vpk:s mening ingå snabb ökning av bostadsbyggandet, stopp för höjda bostadskostnader, bättre bostadsbidrag, åtgärder mot bostadsspekulation och svarhandel samt obligatorisk kommunal bostadsförmedling.

## Jordbrukspolitiken

Mot. 1987/88

Fi7

I propositionen tas bl. a. jordbrukspolitiken upp som ett problemområde. För att lösa problemen föreslås avreglering och marknadsanpassning. Vpk anser inte att det är rätta metoden för att exempelvis minska koncentrationen i förädlingsledet eller säkra ett jordbruk i norra Sverige. Man kan inte heller lita till marknadskrafterna för att de intensiva produktionsmetoderna med hjälp av kemikalier och gifter skall ersättas med ett jordbruk, där djurhållning och odling stödjer och kompletterar varandra. Prisreglering och gränsskydd kommer att vara nödvändiga instrument i jordbrukspolitiken. Konsumenternas möjlighet att påverka produktionens inriktning och kvalitet måste förstärkas genom ökat konsument- och folkrörelseinflytande.

## Trafikpolitiken

Regeringen säger sig vilja bygga ut infrastrukturen och utnyttja trafikapparaten effektivare. Den hittillsvarande utvecklingen går i helt motsatt riktning. Trafikapparaten har inte utnyttjats effektivare, och den tunga landsvägstrafiken och bilismen har ökat. Flyget, som är det i särklass dyraste sättet att transportera människor och varor på, ökar med 8–9 % per år. Flyget kommer snart att svara för merparten av kväveoxidutsläppen.

Vpk kommer i anslutning till den kommande trafikpolitiska motionen att utveckla vår trafikpolitik där en ökning av järnvägstrafiken på andra trafikslags bekostnad blir ett av de viktigaste kraven.

## Hemställan

Med hänvisning till det anförda föreslås

att riksdagen beslutar att godkänna de riktlinjer för den ekonomiska politiken på medellång sikt som motionen förordar.

Stockholm den 11 november 1987

*Lars Werner (vpk)*

*Bertil Måbrink (vpk)*

*Jörn Svensson (vpk)*

*Hans Petersson (vpk)*

*i Hallstahammar*

*Nils Berndtson (vpk)*

*Inga Lantz (vpk)*

*Margó Ingvardsson (vpk)*

